

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrť leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrť leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 7. avgusta 1867.

Gospodarske stvari.

O razdrobljenji zemljišč.

Sedanja dôba je došla do prepričanja, da edino samo svoboda med mejami pravice more posamne ljudi pa tudi cela ljudstva na visoko stopinjo blagostanja povzdigniti. V tem prepričanju so odpadle vse ovire, kar se tiče rokodelstva, obrtnije in kupčije.

Drugačnih misli so pa nekatere vlade pa tudi osebe v oziru na zemljišča, ki so zdaj osvobodena sužnosti grajščakov; one mislijo, da le velika zemljiščina posestva je mogoče na donos velicih dohodkov povzdigniti, da le posestniki velicih zemljišč morajo butaro obilih davkov in nalog, kakor jih dan danes neugodne okoliščine tirjajo, zmagovati, da bi na zadnje po silnem razdrobljenji zemljišč splošna revščina bila gotova. Zato mislijo, da je treba ovirati kolikor mogoče razdrobljenje zemljišč. Sosebno tirjajo, naj se gozdi, prepuščeni za pravice kmetom do lesa, ne dajo razdeliti med posamne posestnike, sicer bodo gozdi kmalu končani. Pomanjkanje drv in lesa bode nastopilo, in kar bo še najhujše, silnim vetrovom se bodo vrata odprla, deževalo bode le poredkoma, studenci se bodo posušili, tudi zrak se bode predrugačil.

Dajmo pretehtati vse te razdrobljenju zemljišč nasproti stavljena mnenja:

1. Misel, da le velika zemljiščina posestva je mogoče na donos velicih dohodkov povzdigati, je za nekatere okoliščine prava, za druge pa ne. Gotovo je to, da veliko zemljiščino posestvo, dobro obdelano, daje več dohodke kot malo posestvo, če tudi je dobro obdelano. Ni pa res, da se velika posestva boljše obdelujejo mimo malih. Vsak vé, da velika zemljišča obdelujejo posli, mala pa gospodarji z lastno roko. Poslu je malo mar, ali je delo dobro ali zanikerno opravljeno, ali bode kaj pridelka ali nič, da le čas naprej gré. Drugače pa misli mali posestnik; on si prizadeva kolikor mogoče vsa dela dobro opravljati, da bi veliko pridelal.

Gotovo je dalje to, da posestniki velikih zemljišč butaro davkov in nalog lože prenašajo kot mali posestniki; tudi je resnica, da davke od malih posestnikov je vladi lože iztirjati, kakor če jih je veliko; pa gotovo je tudi to, da posestniku malega zemljišča ne pride toliko davka plačevati, kakor velicemu, in skušnje dokazujejo, da ravno posestniki malih posestev bolj o pravem času odrajujejo davke kot posestniki velikih zemljišč. Kar pa se tiče davkarja pri pobiranju davkov, je pomnoženje dela njegovega tako pičlo, da se ne spleča o tem črhni.

2. Napačno je mnenje, da bi razdrobljenju zemljišč nasledovala splošna revščina.

Vsak človek ima prirojeno pravico, si življenje ohraniti; zemlja daje potrebni živež, in po njenem obdelovanju je pridelek veči ali manji. Ker mala zemljišča dajejo po primeri več pridelkov kakor velika, je tedaj človeštvu bolj vstreženo z malimi kot obširnimi zemljišči.

Po Goriškem in na Krasu je, kakor sploh na Kranjskem, še od francozkih časov posestnikom zemljišč na voljo pripuščeno, jih po svoji potrebi in previdnosti deliti, to je, razprodati, kakor hočejo. Po takem si marsikter priden delavec pridobi sčasoma zemljišča, toliko, da sebe in družinico pošteno preživi. Drugi si prikupuje zemljišča k svojemu posestvu, in prodaja njemu oddaljene kose, da si svoje zemljišče vkroži in zloži (arondira), česar si vsak previden posestnik želi.

Zakaj neki bi imela taka prostost na Kranjskem nevarna, celó škodljiva biti!

(Konec prihodnjič.)

Priporočilo in prošnja.

Jezerska rž (Seeländer Roggen) se že skozi 3 leta tudi na bolj peščenem svetu družbinega vrta tako dobro sponaša, da zasluži največo hvalo. Letošnji pridelek te rži je bil 18. do 20 tern; mernik vaga 45 funtov. Še nekoliko te rži je na prodaj (večidel se je že razprodala) na vrtu kmetijske družbe. Ob enem za poskušnjo priporočam tudi Krapfeldsko rž in pšenico, ktere se tudi po meni dobivate. — Do visokočastitih gospodov duhovnov in učiteljev pa pošiljam iskreno prošnjo, naj blagovolijo šolsko mladino opomniti, da spravlja ja belčne in hruševe pèške (al ne suhih jabelk ali hrušek) in meni pošlje to nabiro za vrt kmetijske družbe.

Franc Šolmajer,

oskrbnik vrta kmetijske družbe, stanujoč pri sv. Jakobu št. 148 v Ljubljani.

Národno-gospodarske stvari.

O potrebi obrtnijskega napredka. *)

Gospôda! večkrat sem že govoril z čitalničnega besedišča, in srečne so bile za-me tiste ure: govoril sem namreč o národnosti naši, o svobodi, o napredovanju v vsem, kar je dobro in krasno. Tudi je bil napredek v materijalnem obziru že predmet mojih razprav, kajti ravno ta napredek je prepotreben nam Slovincem in Avstriji vsi. Gledé na to in ker je Ajdovščina prvi obrtnijski kraj izmed 5ih slovenskih okrajev v goriški grofiji, mislil sem, da vam najbolj vstrežem,

*) Govor prvosednika čitalnice ajdovške gosp. dr. Lavriča v čitalničnem shodu 1. junija t. l.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 14. avgusta 1867.

Gospodarske stvari.

Orazdrobljenji zemljišč.

(Konec.)

Znano je sploh, da se zemljišča na drobno prodana, veliko dražje prodajajo kot pri celotni prodaji. Taka prodaja na drobno koristi vknjižencem (vtabuliranim na gruntih), ker gotovše plačilo dosežejo, pa koristijo tudi dolžniku, ker z enim delom posestva plača svoje dolgove, drugi del mu pa še ostane.

Še nekaj je v tej zadevi znamenitega, kar se ne sme prezreti. Velika posestva so le bogatinom na prodaj, ker reveži velike cene ne zmagajo; zato se le po nizki ceni prodajajo. Po nizki ceni kupljeno zemljišče bode bogatin v zajem dajal, za izdano nizko ceno lepe obresti vlekkel, in tako pridemo v kratkem času v takošne okolščine, kakoršne so na Laškem in Anglaškem, da je vsa zemlja last bogatinov, vse drugo ljudstvo pa njih služabniki, njih težaki — in to je še hujša zveza mimo prejšnje med grajščaki in kmeti. To bi se ne zgodilo pri prodaji zemljišč na drobno, kajti vse bi se na visoko ceno nagnalo, in bogatinom priložnost odvzela, svoje zaklade z upanjem velikih dohodkov v zemljišča vtikati. Velike denarne zaklade naj bi oni rajši porabili v povzdigo obrtnije in kupčije, zemljišča pa naj se prepusté delavnim pridnim rokam.

Tudi v moralnem obziru je važno, da je kolikor mogoče veliko ljudi pri posestvu zemljišč deleženih; saj je sploh znano, da se grunti posestnik večidel poštenejši in mirniše vede mimo neposestnika, pričakovaje, da tudi drugi njega v mirnem vžitku posestva pusté.

Kar pa se tiče pravic do gozdov (borštev) prepuščenih posestnikom kot odkup za pravice do lesa, mislijo nekteri, da naj se le celim soseskam prepustijo, ne pa na drobno razdelijo. Ta misel je po mojem mnenju popolnoma napčna, kajti s takim ravnanjem se le prestopi z napake v napako, kar se tiče umnega gospodarstva. To se razvidi iz naslednjega: do odškodovanja je imel posamesni posestnik pravico, od grajščaka zahtevati potrebnega lesa za kurjavo in izdelovanje potrebnih poslopij, v nekterih krajih tudi za prodajo. Ta pravica je napeljevala upravičenega na misel, da je sosesstnik gozda, da toraj ima pravico si po svoji volji prilastiti lesa iz njega, kolikor in kadar se mu dozdeva, — da se s tem le svoje pravice drži, toraj nikomur krivice ne dela. Ta misel je izcimila brezštevilno gozdnih pregreškov, s katerimi so sodnije neskončno nadležvane. V tej misli so posestnike podpirali grajski borštarnarji s tem, da so skrivaje prodajali les iz borštov.

Po prepuščenju oddeljenih borštov iz nadvarstva

grajščin v nadvarstvo sosésk se bo nesrečna misel sosedov še le prav razširila; vkljub vsemu varstvu bodo lakomneži boršt trebili; ako to ne pojde skrivaje, pa s podkupljenjem varha. Dobro misleči sosedje bodo gozda varovali, lakomneži ga pa praznili, češ, da po pravici ravnajo.

Vse drugače je, če vsak posestnik dobi del boršta v last. Dober in skrben gospodar bo skušal si lesovje pomnožiti in si ga prirediti; slab in neskrben gospodar pa bo svoj delež boršta v kratkem spraznil, pa tudi kmalu spečal. V boljše roke prisedši boršt se bode kmalu zarastel, in tako se bode spreminjalo, dokler bo svet stal. Kakor pri vsem drugem, tako je tudi pri borštih: po dobrem gospodarji pride slab, po tem pa spet le dober.

Drugače se vé da je pa ta reč, ako bi napačno gospodarstvo z boršti utegnilo obče škodljivo biti. Za take prilike so postave, po katerih se rogoviležu vzame gospodarstvo, prekličé in mu oskrbnik (kurator) postavi. Tacega odstavljenja se vsak gospodar bolj kot zaprtije in denarnih kazni boji; gotovo bode tako vedenje posestnike najbolj strašilo in odvrčevalo, da svojih borštov nespametno ne izsekavajo.

Zatoraj, kar se dá odpraviti sè sredstvi sedanjemu času primernimi, naj se uravnava tako, da se ne prestopa iz stare napake v novo!

Na vse zadnje vsak zanemarjen svet pride v roke dobrega gospodarja, tako tudi boršti. Po tem takem se ni treba bati, da se bodo gozdi zatrli, da se bodo vetrovom vrata odprla, da ne bode deževalo po potrebi, da se bodo studenčine posušile in zrak pokvaril.

Zato oprostite vsa posestva, njive, travnike, pašnike in boršte vsake kakoršne koli tesnjave, in upati smemo, da se bo sčasoma vsakter del svetá primerno rabil in kolikor koli mogoče vžitka donašal. A s tem se bo namen poljedelstva spolnil. Dr. Orel.

Gospodarske skušnje.

* Petroleum gotovo prežene gosenice z repe. — To sem te dni skusil in se čudil veliki moči, ki jo ima petroleum (kamnito olje), katero se danes rabi za svečavo. V škropilnico, kakor jo imajo vrtnarji, z vodo napolnjeno, sem vлил po 5 žlic petroleja in potem poškopil repo, ki je bila vsa črna gosenic. Drugi dan sem le na kakih dveh repah našel še gosenic, tretji dan pa nikjer ne ene več. Posnemajte! Skalè.

* Perje porezati krompirju — ni dobro, ker kakor časnik „Landw. Central. für D.“ piše, so novejšje skušnje na več krajih in več gospodarjev pokazale, da se pridela potem veliko manj krompirja in le drobán krompir. Po porezanem perji (krompirjevcu) se v krompirji ne dela več močič, kateri krompirju daje rast in